

שיל"ת

קונטרס

דפי יד שנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ד זלמן חיים הומינר הי"ו
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ו

יוצא לאור ע"י

ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גליון עא שנה ב' פרשת תוריע חודש אדר ב' שנת ה' תשפ"ב לפ"ק

יבמות יח. - כד:

**קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה במייל
ניתן לפנות לכתובת המייל
sh0533132203@gmail.com**

להנצחות וכן לכל ענייני הגליון ניתן לפנות
להר"ר זלמן חיים הומינר בפל" 053-3132203

נ.ב. הביאורים וההערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות
ולכן נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב
לכתובת מייל הנ"ל.

פרנס השבוע

השבוע פרשת תזריע נתקבלה תרומה
ע"י אבי מורי הרה"ח ר' מרדכי שלמה
הומינר שליט"א

לע"נ הרה"ח ר' ברוך בן ר' זלמן חיים
זצ"ל
ולע"נ הר"ר שמואל בן ר' זלמן חיים זצ"ל
לרגל יום היארצייט שלהם שחל השבוע

ת.נ.צ.ב.ה.

מה בגליון?

• מה דבשני אחיות משני אחין שמתו אסור לייבם אחת מהן משום דקסבר אסור לבטל מלוות יבמין דחיישינן שימות השני והשניה תתבטל מייבום משום דאחות אשה היא, לכאורה קשה למה לא נאמר להם לייבם שניהם יחד, דבכך לא יהא חשש שתתבטל השניה ממלוות יבמין, דנלמאס הדבר יחד ממש? (הערה ע"ב)

• מה שאמר רבא שניה שבזוג זה ושניה שבזוג זה, דהיינו שמיירי שכל אחד מן האחין היה נשוי גם לאחת מב' אחיות וגם לאחת מאשה ובתה, קשה למאי הביאה הברייתא אופן כ"כ רחוק לפי רבא, דאיזה חידוש יש בזה יותר מאילו יהא מיירי מאחד מאלו האופנים, דהרי החילוק הוא רק לגבי לרת ערוה של האח השני שתהא פטורה מן האח השלישי אחר שייבם אחת מנשי אחיו הראשון, ולזה אין צריך לבוא ולחדש, דהרי דין ידוע הוא וכבר למדנו כן בכמה מקומות לרת ערוה פטורה? (הערה ע"ו)

• לתירוץ הגמ' שתיראו דהאי איסור אשת אחיו שלא היה בעולמו אית ליה היתרא, קשה מה היתר מלינו באיסור זה, דאפי' דביאר רש"י דמלינו היתר באחיו הגדול שיכול לינשא לה כיון שהיה אחיו שמת בעולמו, מ"מ אין בזה היתר לאיסור עלמו, אלא ההיתר הוא משום שהוא כן היה בעולמו, ולמה יהא בכך היתר גם לאחיו שלא היה בעולמו? (הערה פ')

• מה שאמרו שפלוע דכה וכרות שפכה ייבומס ייבום וכדביאר רש"י דרק בדיעבד הוא אבל לכתחילה לא ייבמו, לכאורה קשה למה ייבומס ייבום הרי אינם יכולים להקים שם לאחיו ואולי בכהאי גוונא לא הותר איסור אשת אח כלל? (הערה פ"ב)

• למה שביארו בגמ' דלזעירי דווקא בשכיח ואזיל אין לה הפסק ומשא"כ בשאין שכיח ואזיל אין הפסק דחיישינן דמיחלפי כיון דממילא אינו שכיח בבית משפחת אמו, קשה על רש"י דביאר דהטעם באשת אבי אמו דאין לה הפסק הוא משום שאין לה בדומה לה איסור לאורייתא בדורות שלמטה, דמניין לו כן, וגם מן ההכרח שאין לומר לרש"י ב' הטעמים דאל"כ למה אמר דלרב מיחלפא באשת אבי אביו, הרי היה לומר מיחלפא באם אביו שדומה יותר לאשת אבי אמו? (הערה פ"ח)

• מה שאמרו למ"ד משום ביטול מלוות יבמין והיינו דחיישינן שימות האח השני ולא יהא מי שייבם האחות השניה דהרי היא אסורה על הראשון באחות אשה ותתבטל מלוות יבמין, למה מחליפה לא חששו לה שתבטל ממלוות יבמין, הרי עכשיו למדנו דגם אחות חלולתו סורה עליו, ואם ימותל אחיו איך יחלוץ לה אחר שחלץ לאחותה ויהא עדיין החשש שתבטל מלוות יבמין, ומה החילוק אם ייבם את הראשונה או יחלוץ לה? (הערה ל"ז)

דף יח ע"א

עא. בגמ' לעולם אין זיקה משום דקסבר אסור לבטל מצוות יבמין דדלמא עד דמייבם חד מיית אידך וקא בטלת מצוות יבמין. היינו דאם אחד ייבם אחת, א"כ באופן שימות מיד אח"כ השני יצא מזה שתתבטל מצוות יבמין מן השניה, דהרי אחות אשתו היא ולא יוכל לייבם גם אותה. אבל קשה מה הסברא לאסור ייבום של אחת משום חשש ביטול מצוות יבמין של השניה, וכי משום שבאחת יהא חשש רחוק שיהא אופן שתתבטל בה מצוות יבמין נבטל לכתחילה מצוות יבמין בשניהם, והרי עכשיו ביטלת מצוות יבמין בידיים משניהם יחד, דהרי רק בחליצה התרתם ולא בייבום. וצריך לומר דהיות ועכשיו הם חולצים לשניהם אין זה ביטול מצוות יבמין, דחליצה הם כן עושים, וזה עדיף מחשש ביטול מצוות יבמין לגמרי באחת מהם. ולפי זה משמע

דמצוות ייבום וחליצה מצווה אחת הן, רק שיש ב' אפשרויות לקיימה, ולכך בקיום מצוות חליצה אין כאן ביטול מצוות יבמין. אבל לכאורה קשה דבפשיטות נראה דשני מצוות שונים הם, דלכתחילה יש לקיים מצוות ייבום להקים שם לאחיו, ורק באופן שאינו רוצה היבם לייבמה התירו לו לחלוץ, וא"כ למה יהא בקיום מצוות חליצה קיום מצוות יבמין. וצריך לומר דאפי' אם שני מצוות שונים הם, מ"מ בקיום מצוות חליצה אין כאן ביטול מצוות יבמין, וזה משום שכך תיקנה תורה דאין חיוב בכל אופן לייבם, אלא דאם רוצה יכול להפטר מכך במצוות חליצה, וממילא לכך אמרו דאין כאן ביטול מצוות יבמין כשחליץ, אבל אין מכאן ראיה דמצוה אחת הוא.

עב. בגמ' דדלמא אדמייבם חד מיית אידך וקא בטלת מצוות יבמין. צריך ביאור דאם החשש הוא שלא יספיק השני לייבם את השניה, למה לא ייבמו שניהם

בזמן אחד, וממילא לא יהא חשש שתתבטל השניה ממצות יבמין. ואין לומר דסבר ר"מ א"א לצמצם כרבנן דר' יוסי שהובא לקמן (יט.), דהיינו שא"א לכוון שיהו שני הייבומים באותו זמן ממש, ולכך יהא עדיין חשש שתתבטל השניה ממצות יבמין. דמה שאמרו חכמים דאי אפשר לצמצם מיירי בבכורות לידע אם שניהם נולדו כאחת, והיינו דמיירי אחר מעשה ולכך סברו חכמים דא"א לצמצם, דאין אנו יודעים איך היה המעשה אם יחד ממש או לא, אבל כאן שאנו עושים את המעשה ואומרים להם מתי לייבם כדי שיהיו יחד ממש, הרי בידינו הוא לצמצם הדבר, ובזה לכאורה אין לחכמים לחלוק על ר' יוסי דא"א לצמצם, ומסתמא יודו בזה לר' יוסי, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא למה לא נייבם שניהם כאחת, וצ"ע.

עג. בגמ' ואם לא מאנה תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה. ביאר רש"י דהגדולה תמתין עד שתגדיל

הקטנה, ואז יבעל היבם את הקטנה ויעשה בה קידושין גמורים, ובכך תצא הגדולה ותפטר מייבום אצלו, משום אחות אשתו. ועיין בתם' שכבר הקשה על רש"י דאם תמתין מיירי בגדולה למה אח"כ נקט בלשון הלזו על אותו גדולה שכבר מיירינן בה עכשיו, דהרי לשון הלזו משמע דמיירי עכשיו על אחרת ולא ממי שמירינן בה עכשיו. ומכוח קושיא זו אם לא דברי הגמ' המפורשים כנגדה היה אפשר לומר, דבאמת ר"ג לא סבר מותר לבטל מצוות יבמין, וכך אמר ר"ג, דתמתין הגדולה עד שתגדיל הקטנה, ואז יוכל בעלה לגרשה מיניה גם בלא מיאון דידה, ותצא הלזו יהא מיירי בקטנה דיגרשה, ומה שיגרשה הטעם לזה משום אחות אשה, דהרי הוא מחוייב עכשיו לשאת את אחותה, ולפי זה יהא ניחא דהלזו לא מיירי במי שמירינן בה עכשיו, רק דבגמ' בהדיא אמרינן איפכא דר"ג סבר מותר לבטל מצוות יבמין, וצריך ביאר מניין לה

לגמ' באמת דכך היה כוונת ר"ג, וצ"ע.

דף יח ע"ב

עד. **בגמ' אלא אשת אחיו שלא היה בעולמו לר' שמעון היכי משכחת לה וכו' אי נמי בתרי ולא ייבם ולא מית.** היינו דהיות ולא מת שמעון האח השני, ממילא כל מה שנופלת יבמה זו ללוי, היא רק מכח שהיתה אשתו של ראובן אחיו שלא היה בעולמו, ולכך אסורה עליו. אבל קשה דלמה אמרו בגמ' דזה דווקא אם לא מת שמעון, ומה יהא אם כן מת שמעון, הרי גם באופן זה כיון שלא יבמה שמעון, ממילא היא נופלת לייבום ללוי רק מכח ראובן, דהרי לא נשאה שמעון כלל, וא"כ גם באופן זה תהא אסורה על לוי, ומאי שנא. והביאור הוא דהיות וסבר ר"ש דזיקה הרי הוא ככנוסה, וכדביארו שיטתו לקמן, ממילא היא נחשבת ככנוסה אצל שמעון אפי' שלא יבמה, וממילא עכשיו כשימות שמעון תיפול ללוי לייבום גם

מכח שמעון, ולכך באופן שמת שמעון כן תהא מותרת ללוי, ולכן אמרו בגמ' דדווקא כשלא מת שמעון הוא דאסורה ללוי משום אשת אחיו שלא היה בעולמו.

דף יט ע"א

עה. **בגמ' אמר רב עמרם מאי פוטר נמי פוטר בשניה והתניא ר"ש פוטר בשתיהן.** משמע מדברי הגמ' דרק אם כתוב בהדיא פוטר בשתיהן יהא משמע דבכולן פוטר ר"ש, ולכך הקשו מברייתא דכתיב בה בהדיא בשתיהן, אבל היות דכאן בברייתא כתיב רק פוטר, אפשר לפרשה בפשיטות דרק בשניה מיירי. ולכאורה קשה איך אפשר לבאר דברי ר"ש דרק בשניה איירו דבריו, והרי דבריו עולים על דברי ת"ק דמיירי בשניהם, ואם היה רוצה לחלוק על דבריו רק בשניה היה לו לפרש דבריו ולומר ר"ש פוטר בשניה, דהרי בפשיטות דבריו על כל מה דמיירי כאן הם עולים, וצ"ע.

עו. בגמ' אמר רבא שניה שבזוג זה והשניה שבזוג זה קא טעי רבא וכו'. ביאר רש"י דמיירי שכל אחד מן האחים היה נשוי גם לאחת משתי אחיות וגם לאחת מאשה ובתה, וממילא כשייבם השלישי אחת מאה אחד נפטרו כולם, דבנשי אחיו השני יש אחת שהיבמה שייבם זה ערוה היא לה, ולכך פטרה מייבום דנאסרה עליו בזה, וממילא גם צרתה שהיא צרת ערוה נפטרת בזה. ועל זה הקשו בגמ' דקא טעי רבא דהרי כברייתא רק הביאו כמה אופנים ולא שמירי בכמה יחד. אבל באמת קשה בעיקר דברי רבא עצמו, דאפי' אם נכון הוא שהברייתא מיירי בששתי האופנים היו יחדיו, צריך ביאור למאי בעינן לומר דבריה באופן רחוק כ"כ, דמאי חידוש איכא באופן זה יותר מבאם יהא מיירי רק באחד מאלו האופנים, דהרי מה שצרת ערוה פטורה דבר ידוע הוא, וכבר למדנו הדבר בכמה משניות, וא"כ למה באמת לא יהא מיירי כברייתא לשיטת

רבא רק באופן אחד, ולחדש שבאופן שנפלו לפני היבם שתי נשים שהם עריות זו לזו שיהא הדין שר"ש פוטר בשניה, וצ"ע. עז. בגמ' ותרזוייהו לרבנן איצטריך ולא זו אף זו קתני. דברים אלו נראים כסותרים זה את זה, דהרי בתחילה אמרו דלרבנן איצטריך שניהם ואילו מיד ממשיכה הגמ' דבריה דלא זו אף זו קתני, דמשמעות הדברים הוא שאין צריך שניהם וכמו דמפרשינן בכמה מקומות דזו ואין צריך לומר זו היא, והיינו דאין צריך שניהם. ועיין רש"י דביאר דאפי' דבשביל חידוש אין צריך לומר שניהם, דאם נאמר המקרה השני נלמד ממנו בכ"ש את הדין הראשון, מ"מ אמרו כן שניהם דכך הוא סדר הדברים ומן הקל אל הכבד נכתבו, ובאמת שניהם בשביל שיטת רבנן נכתבו.

דף יט ע"ב

עח. בגמ' דתניא העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה רבי

אומר קנה. ביארו בגמ' דרבי למד מביאה דיבמה דכשם שהיא נעשית בעל כרחה, כך גם מאמר ביבמה נעשית בעל כרחה. אבל א"כ קשה למה אמר רבי דרק אם כבר עשה שלא מדעתה קנה, ולא אמר רבי בהדיא דאפשר לעשות מאמר דיבמה בעל כרחה וכביאה ממש, דלמה אמר שיטתו דקנה רק בדיעבד אם כבר עשה. ועוד קשה דאם המאמר נעשית גם בעל כרחה, מה הועילו חכמים בתקנתם לעשות כלל מאמר, דהרי כל התקנה של מאמר היה כדי שלא יהא זלזול ביבמה דיהא קונה אותה בביאה, וכדלקמן (נב.) דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה, וממילא אם עכשיו יקדשה בעל כרחה מה הועיל קידושיה לגבי הזלזול, הרי ממילא אין כאן איזה שהוא רצון מצידה להתקדש ולקבל בשביל כך משהו, וממילא איך מדמה רבי קידושי יבמה לביאה דיבמה, והיה לו לדמות קידושי יבמה לקידושין דעלמא שיעשה קידושין כבכל מקום כדי שלא

יהא בה זלזול, וצ"ע. ומאידך גיסא קשה על חכמים דאסרו לקדשה בעל כרחה, דא"כ גם ביאה לא יוכל לעשות בעל כרחה, דהרי לא תרצה להתקדש לו ויהא אסור בביאה עד שתתרצה, וא"כ ביטלת מצוות ייבום דהיא מחוייבת בה. ולזה יש לומר דאפי' אין מקדשה עכשיו בעל כרחה, מ"מ בעל כרחה תתייבם דאל"כ לא תוכל לינשא לשום אדם בעולם, דהרי לא חליץ לה, וממילא אין כאן ביטול חיוב ייבום של התורה.

דף כ ע"א

עט. בגמ' שדי היתרא אהיתרא ושדי איסורא אאיסורא. צריך ביאור דגם אם שדי היתרא אהיתרא ואיסורא אאיסורא, מ"מ תכלול שייבומין הראשונים עליה א"א לפרשה לצדדין, דאם כשמת אחיו השני חוזרת לאיסורה על אחיו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, וזה משום ייבומין הראשונים, איך שייך להתירה לעולם כשהאח השני מגרשה בגט ללא חליצה,

דף כ ע"ב

הרי אם יש בה קצת מן הייבומין הראשונים לגבי אחיו כשמת, איך הלך ממנה דבר זה כשמגרשה, דלכאורה הא בהא תליא, וצ"ע.

פ. **בגמ' האי איסורא דלית ליה היתרא האי איסורא דאית ליה היתרא.** צריך ביאור איזה היתר מצינו באשת אחיו שלא היה בעולמו, דלכאורה בכל גוונא היא אסורה. ועיין רש"י דביאר דההיתר הוא מכח אחיו שייבמה לפניו. אבל עדיין קשה דאין זה היתר של האיסור עצמו, דלאחיו השני היא לא היתה כלל אשת אחיו שלא היה בעולמו, ולכך מותרת היא לו, וא"כ עדיין קשה היכן מצינו היתר של איסור זה. וצריך לומר דבאמת לאיסור עצמו לא מצינו היתר, רק דמצינו היתר לאשה זו עצמה, דהיות והותרה אשה זו לאחיו יכול הוא מכוחו לרכוב על היתרו ולהימנע מן האיסור של אשת אחיו שלא היה בעולמו, וזה משום שמכוח אחיו בא ולא מכוח עצמו.

פא. **בגמ' הוא מותיב לה והוא מפרק לה לצדדין קתני בא עליה איסור מצוה חליץ לה איסור קדושה.** היינו דהאופנים שבמשנה הוא כסדר האיסורים, דעל איסור מצוה שנמנה ראשון אמר בתחילה בא עליה, ועל איסור קדושה שנמנה שני המשיך ואמר חליץ לה. אבל קשה דזה ניהא רק לתנא של המשנה דסבר דאיסור מצוה הוא דרבנן ולכך חייבת מדאורייתא בייבום, ולכן מועיל לפטור צרתה, ומשא"כ איסור קדושה שהיא מחייבי לאווין בו לא יועיל ייבום ורק בחליצה חייבת, אבל לר' יהודה דברייתא דסבר דאיסור מצוה הוא מחייבי לאווין ואיסור קדושה הוא דרבנן, למה אמר התנא בתחילה בא עליה הרי המקרה הראשון דהוא איסור מצוה אסור בייבום, דהרי בלאו הוא, ולמה בדרבנן שהוא איסור קדושה התיר רק בחליצה. ואין לומר דלר' יהודה נאמר דבא

עליה על המקרה השני מיירי וחליץ על המקרה הראשון, דהרי לא כסדר הוא, וצ"ע.

פב. בגמ' מתיב רבא פצוע דכה וזרות שפכה סרים אדם והזקן או חולצין או מייבמין. ביאר רש"י דלאו לכתחילה הוא רק דאם ייבמו ייבומם ייבום. צריך ביאור דלמה באמת יהא ייבומם ייבום, הרי אין להם אפשרות להקים שם לאחיו, דהרי מיירי כאן באופנים שאינם יכולים להוליד, וא"כ למה נתיר להם ייבום כלל, דהרי יש לומר דכל מה שהותר איסור אשת אח הוא רק באופן שיש אפשרות להקים שם לאחיו, ואילו כאן שאין אפשרות להקים שם לאחיו היה לאיסור אשת אח להשאר באיסורו ולא להתבטל, וממילא יהא הדין דגם אם ייבמו אין ייבומם ייבום. ועיין בתוס' לעיל (ב. ד"ה יבא עשה) דמיירי מעניין זה, ושם כתב דבעינן שיחא באדם זה אפשרות של הקמת שם לאחיו, אבל בסרים וכדומה אסור דאפי' קודם לא היה כאן אפשרות, ולכאורה

ה"ה בפצוע דכה וכדומה. ועיין כאן בתוס' ד"ה פצוע דכה דביאר דסרים אדם הוא לאפוקי סרים שמים דלא היה לו שעת הכושר, משמע מדברי התוס' דהקשה לו הקושיא הנ"ל, ולכך ביאר דכאן מיירי באנשים שהיה להם אפשרות בחייהם להוליד דהיינו שעת הכושר, ולכך ייבומם ייבום, ורק סרים שמים שלא היה לו בחייו שעת הכושר להוליד אין יכול לייבם. אבל עדיין קשה דמה איכפת לן אם היה להם פעם בחייו שעת הכושר, הרי אם עכשיו כבר אין לו שעת הכושר דהוא פצוע דכה וכדומה, ממילא כבר לא יהא לו שום אפשרות להקים שם לאחיו, וא"כ למה נתיר לו לייבם ולבטל בשביל כך איסור אשת אח, ובשלמא בהא דמיירי תוס' לעיל בביאה ראשונה דאין האשה מתעברת בו, שם יש לומר דאפי' דבסתם אין אפשרות מ"מ יש בזה יוצא מן הכלל שכן מתעברת בו, וכהא דיעקב אבינו שהעיד על ראובן אתה כוחי וראשית אוני דמיירי שם

בביאה ראשונה, ולכך ניהא דאפי' דאין זה דבר מצוי מ"מ יש איזה אפשרות ומוכשר להקים שם לאחיו, אבל בהני דמיירי הכא למה נתיר ייבום אם ממילא אין להם כבר שום אפשרות שהיא להוליד, וצ"ע.

דף כא ע"א

פג. בגמ' אמר רבא רמז לשניות מן התורה מניין שנאמר כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ האל קשות מכלל דאיכא רכות. היינו דהאל מלשון אילי וכדלקמן, דאלים לשון קשות היא. אבל קשה דמנין לגמ' דהאל היינו קשות, הרי בפשיטות כוונת הכתוב לומר התועבות האלה, דהיינו אלו שנאמרו כאן, ולא בקשות מיירי, וא"כ מניין דאיכא רכות. ובפרט לפי מה דאמרינן לקמן דאלה הנאמר בעריות למעוטי כרת ממדות אתא, והיינו שאלה הוא מלשון אלו ולא לשון קשות, וא"כ למה כאן לא נאמר דגם מיירי בלשון אלו, וצ"ע.

פד. בגמ' וזעירי מוסף אף אשת אבי אמו. ביאר רש"י דלא שייך בדורות הללו איסור אישת אב מדאורייתא. וביאר דבריו כך, דאין בדור שלמטה מאשת אבי אמו עוד אשת אב האסורה מדאורייתא, דהדור שלמטה מאבי אמו היא אמו עצמה ואין שם אשת אב, וממילא כיון שאין בדור שתחתיה איסור דאורייתא הדומה לה ממש, לכך אין ממשיכין האיסור לדורות שלמעלה לאסור אשת אבי אבי אמו, ומשא"כ באשת אבי אביו, כיון דיש מתחתיו אשת אביו האסורה עליו מדאורייתא, ולכך חיישינן לאסור גם את אשת אבי אבי אביו, כשם שבדורות שלמטה יש לה המשך מדאורייתא בדומה לה ממש. ולכאורה לפי זה ה"ה דאם אביו יהא לה הפסק ולא תיאמר עליו אם אם אביו, דהרי אין לה בדור שלמטה איסור מדאורייתא, דהרי הדור שלמטה מאם אביו זה אביו, ואין שם אם אב מתחתיו, וצ"ע בזה.

פה. בגמ' וזעירי להתם שכיח ואזיל להכא לא שכיח ואזיל. צריך ביאור דכאן משמע דההפסק דאמר זעירי שיש באשת אבי אמו היא משום דשכיח ואזיל או לא, ואילו רש"י בד"ה אשת אבי אמו ביאר דהטעם הוא משום דורות שלמטה ממנה שאין לה בדומה איסור מדאורייתא, וא"כ מניין לו טעם זה כלל. וגם לפי טעמו של רש"י כתבנו לדמות גם ממשפחת אביו שיהא הדין כן, ואילו עכשיו משמע דרק במשפחת אמו מקילים כן. ואין לומר דב' הטעמים אמת ורק מי שהוא ממשפחת אמו ואין לה איסור מדאורייתא בדומה לה מדורות שלמטה מקילים כן, דאם כן למה אמרו בגמ' דרב מיחלפי באשת אבי אביו, הרי היה לו לטעות בדבר יותר דומה מכך, והוא באם אביו וכמו שכתבנו למעלה, דהיא דומה לאבי אמו שאין לה איסור מדאורייתא בדומה לה בדורות שלמטה, ואלא משמע דהטעם הוא רק אם ממשפחת אביו הוא או ממשפחת אמו ומשום דשכיח

ואזיל או לא, וא"כ קשה לרש"י דהביא טעם אחר כאן, וצ"ע.

דף כא ע"ב

פו. בגמ' אמר ליה אביי לרבא אסברה לך כגון כלתה דבי בר ציתאי. ביאר רש"י שהיו לו כלת בנו וכלת בתו ואתי לאחלופי. צריך ביאור מה ההסבר שבא אביי לחדש לרבא, ולמאי היה לו להביא דוגמא מבר ציתאי, הרי אופן שכיח הוא שיהא לאדם כלת בנו וכלת בתו, ומה יש כאן לחדש ולהביא דוגמא אם כ"כ ברור הוא, וצ"ע.

דף כב ע"א

פו. בגמ' תני דבי ר' חייא שלישי שכבנו ושכבתו ושכבן אשתו ושכבת אשתו שניה רביעי שכבמו ושכחמותו שניה. היינו דר' חייא בא להוסיף דור שלישי לאיסור שניות, דגם בת בן בנו וכת בת בתו יש בהם איסור שניה וכן כולם. וצריך ביאור מה חידוש יש בדברי ר' חייא כלל, הרי לעיל (כא.) אמרו

בגמ' דרק לארבע נשים יש הפסק ואין איסור שניות ממשיכות לדורות שלמעלה, דמשמע דשאר הנשים המנויות במשנה אין להם הפסק וגם כמה וכמה דורות לעולם הוו שניות, וכדפירש רש"י שם, וא"כ ודאי דשלישי שבבנו ושבבתו וכו' שניות הוו. ועוד קשה דלמה רק שלישי שלהם הוו שניות, והרי שם לעיל משמע דלעולם דינם כשניות ואסורות. והביאור הוא דשם מה שאמר רב ד' נשים מיירי רק על דברי הברייתא שהובא שם, דשם אמרו באלו גזרו שניות, ולא הובא שם בברייתא כלל דין שניות בבת בנו ובבת בתו, ולכך אי לאו דברי ר' חייא לא הוו ידעינן כלל לגזור בהם שניות. ולגבי אם יש בהם הפסק עיין בגמ' לקמן דמיירינן בזה.

פח. בגמ' ואימא הכי נמי כיון דלענין יבום מיפטר נפטר מיזקק נמי זקוק. היינו דכיון שבן שהוא ממזר פוטר אשת אביו מיבום, ומכך דכתיב ובן אין לו ואילו ממזר הרי הוא בן,

כך אה שהוא ממזר נזקק לאשת אחיו אם לא היו לו בנים ומת. אבל קשה דמניין לנו ללמוד אה מבן, הרי רק מצינו לימוד דכל בן פוטר מיבום, וזה משום דכתיב בהדיא ובן אין לו, אבל באה שלמידים מבני יעקב יש לנו לימוד לומר איפכא, דבאמת לא תהא חייבת אשת אחיו ביבום אם ממזר הוא, וצ"ע.

דף כב ע"ב

פט. בגמ' אמר רב יהודה לאיתויי ממזר מאי טעמא דאמר קרא ובן אין לו עיין עליו. היינו שהלימוד הוא מכך דכתיב 'אין' ביו"ד ומיותר הוא, ללמד דתעיין עליו אם יש לו בן, והיות ומצינו לו בן ממזר הוא פוטר אשת אביו מיבום. אבל קשה למאי בעינן כלל לימוד מיותר של היו"ד וללמד לעיין עליו, דלמה לא נלמד מפשוטו של מקרא דבן אין לו הוא דבעינן ייבום, ואילו כאן שיש לו בן אפי' דממזר הוא מ"מ יפטר מייבום, וצ"ע.

צ. בגמ' מיבעי להו לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו לומר שאין מזהירין מן הדין. היינו דמכך שכתוב או בת אמו משמע דרק על אחד מהם חייב, ולא ידעינן לחייב בבת שניהם, וא"כ היינו למידים הדבר בקל וחומר, וממילא לא היה בזה מלקות, דהרי אין מזהירין מן הדין, ולכך קמ"ל אחותך היא לחייב במלקות כל שהיא אחותו. אבל קשה דלמה כלל הו"א ללמוד בבת שניהם רק מק"ו, הרי היה אפשר ללמוד לחייבו בבת שניהם בשני לאווים, דהרי היא גם בת אביו וגם בת אמו, וא"כ למאי מיבעי להו אחותך היא. ואין לומר דאו אמו חילק דרק באחד מהם חייב, דאדרבא או בא לרבות שבאחד מהם גם חייב ואינו ממעט בת שניהם מחיוב, ואדרבא יש לחייבו בב' לאווים וכנ"ל, וצ"ע.

צא. בגמ' דרבא רמי כתיב ערות בת כנך או בת בתך לא תגלה הא בת בנה וכו' וכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה וכו'. צריך ביאור מה

הסתירה בזה, הרי בתחילה אמרה תורה הדין בבת בנו וכבת בתו, ומיד אח"כ מבארת הדין גם בבת בתה ובת בנה דגם אסורים, ולמה יהיו סותרים זה את זה, הרי כך היא דרכה של תורה לומר כל אחד במקומו, דכשמיירי בו מיירי באיסור של בת בנו ובת בתו, וכשמיירי בה מיירי באיסור של בת בנה ובת בתה, דא"כ תבוא לדייק למה לא תדייק גם שבנו אינו ערוה לו, דהרי כתיב כאן רק בת בנו ולא בנו, ואפי' דבמקום אחר כתיב דבנו ערוה הוא לו, מ"מ יהא בכך סתירה מכאן להתם, ואלא מאי בכל מקום מיירי מדבר אחד ואין זה סותר זה את זה, ולמה כאן כן יסתור, וצ"ע.

צב. בתוד"ה בן אין לו בא"ד ונראה לר"י דמעייין עליו דהבא גבי יבום אין לדרוש וכו' כיון דאפקינן לאתויי ממזר וכו' ובסו"ד אע"ג דאיצטריך לרבויי בת לא נניח בשביל כך מלרבויי ממזר. לכאורה קשה דנראים דברי התוס' כסותרים זה את זה, דבדברי ר"י אמר

דא"א ללמוד מעיין עליו חוץ מממזר כלום, ואילו בסוף דבריו אמר דאפשר ללמוד מעיין עליו כמה וכמה דברים, וכך גם הביא ראיה מדברי ר"ל, וצ"ע.

דף כג ע"א

צג. בגמ' וכי יש אהובה לפני המקום ויש שנואה לפני המקום. ביאר רש"י דגם אם זה שנואה אין המקום שונאה, וממילא למה ישנה המקום דינה שלא יהא לבנה הבכור דיני בכורה. אבל קשה דמה הקושיא כאן כלל, וכי א"א לומר דהמקום נתן לאדם הכוח להחליט מאיזה אשה יהא הבן שינהג בו דיני בכורה, הרי אפשר דבאמת יהא בידו לתת רק לבן אהובתו דיני בכורה ולא לבן שנואתו, דהרי בדין ירושה של האדם איירי ומסתבר לומר דנותנים לו הזכות להחליט למי יתנה, וצ"ע.

צד. ברש"י ד"ה שפחה אין לה חיים, אין לה יחס דכתיב עם החמור ועובדת כוכבים מתייחסת על שם אביה. היינו דרך על עבדים

ושפחות נאמר עם החמור כיון דאין להם יחס, אבל לעובד כוכבים כן יש יחס והוא מיוחד אחר אביו. אבל קשה דבכמה מקומות אמרו דכל העובדי כוכבים בשרם בשר חמור וכדומה, וזה נלמד מהא דהביאו כאן מעם החמור, ולא רק על עבדים ושפחות אמרו כן, וא"כ למה אמרו כאן דלעובדי כוכבים כן יש יחס, וצ"ע.

דף כג ע"ב

צה. בגמ' לזה אה ולזה אה זה חולץ לשניהם לזה חולץ לשניהם לזה אחד ולזה שנים היחיד חולץ לשניהם והשנים אחד חולץ ואחד מייבם. היינו דבאח לזה ובאח לזה אין אחד מהם יכול לייבם, דהרי אפי' אם הראשון כבר חלץ לשניהם, מ"מ אין השני יכול לחלוץ לאחת ולייבם השניה, דיש חשש שמי שהוא מייבם היא אחות חלוצתו ואסורה עליו, ולכך שני האחים חולצים לשניהם, ומשא"כ בלזה אה ולזה שני אחים, כיון דהיחיד

כבר חלץ לשניהם, יכולים שני האחים של השני אחד לחלוץ לאחת, והשני לייבם את השניה, דממ"נ אם זו שהוא מייבם עכשיו יבמתו קיים בה ייבום, ואם אינה יבמתו מותר לו לינשא לה דאין איסור לינשא אחות חלוצת אחיו.

צו. בגמ' שנים שקדשו שתי אחיות וכו' ש"מ קדושין שאין מסורין לביאה הו' קדושין וכו'. לכאורה קשה למאי הביאה הגמ' כל המנשא ומתן שוב פעם כברינשא, הרי כבר תירצנו שבהוכרו ולבסוף נתערבו איירי. והביאור הוא דהגמ' רצתה להקשות מאי קמ"ל מדברי המשנה אלו, ולכן הקדימה שוב קושייתה דא"א לומר דלישמע מינה שקדושין שאין מסורין לביאה הו' קדושין בא, ולכך הקשו למאי כן קמ"ל.

דף כד ע"א

צז. בגמ' ואי למ"ד אסור לבטל מצות יבמין אסור לבטל מצות יבמין. היינו דשם חיישינן דאם יקדים אחד וייבם אחת אולי

ימות השני קודם שייבם השניה, ובכך תצא השניה בלא כלום, דהרי היא אחות אשתו של הראשון, ולכך גם חליצה לא יוכל לעשות לה, דהרי בטלה זיקתה מיניה לגמרי במה שהיא אחות אשתו, וממילא יהא בכך ביטול מצות יבמין מן השניה.

אבל קשה דא"כ גם כשיחלוץ לראשונה יש את אותו חשש, דהרי למדנו כאן במשנה דגם אחות חלוצתו אסורה עליו, וממילא כשיחלוץ לראשונה אם ימות השני לא יוכל לחלוץ לשניה, דהרי היא אחות חלוצתו, וגם באופן זה יתבטל מינה מצות יבמין, וא"כ מה הנפק"מ מה יעשה בה חליצה או ייבום. ואולי יש לומר דאחות חלוצתו אינה חומרה כ"כ כאחות אשתו, ולכך לא יתבטל מינה זיקתה אליו גם אם היא אחות חלוצתו, ורק לינשא לה יהא אסור משום איסור זה, וצ"ע בזה.

צח. בגמ' ואי לאו גזירה שוה הו"א שם שם ממש למאן קמזחר רחמנא וכו'. צריך ביאור

דעכשיו כשכבר אמרנו דלא לפשטיה דקרא אתא, למאי בעינן לבאר כלל איך יבואר הכתוב לפשטיה דקרא, הרי ממילא אין זה ע"פ האמת. והביאור הוא דלכך בעינן לבאר מה היה פשטיה דקרא, דאי לא דמבואר הוא ומובן בלשון הכתוב למאי בעינן גז"ש, הרי בלאו גז"ש גם ידעינן דלא לשם שם ממש אתא, דהרי אין זה ניהא בלשון הכתוב, ולכך כבר היינו מפרשים דלנחלה אתא גם בלא הגז"ש, ולכך ביארה הגמ' דכן ניהא פשטיה דקרא בלשון הכתוב, ולכך בעינן גז"ש לאפוקי מפשטיה ולומר דלנחלה אתא.

צט. בגמ' אמר קרא ומת אחד מהם וכו' ואימא דמית קטן ואמר רחמנא לייבם בכור. ביאר רש"י דמת אחד מהם משמע דהיו כאן רק שב' אחים כדכתיב כי ישבו אחים יחדיו, וממילא אם מת אחד מהם דהיינו אחד מהשנים הוא מייבם, ועל זה אומרת הגמ' דאימא דווקא כשהקטן מת מיירי ושהכור

ייבם. וקשה מניין לנו כלל דמיירי כאן רק בב' אחים, וכי א"א לומר דכי ישבו ומת אחד מהם מיירי בג' או ד' אחים ומת אחד מהם, וא"כ מה הראיה דווקא כשמת קטן מיירי והיינו אחד מהשנים, וצ"ע.

דף כד ע"ב

ק. במשנה הנטען על אשת איש והוציאנה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא. ביאר רש"י דהיה טענה על אחד שבעל אשת איש והוציאנה ב"ד מתחת ידי בעלה בשביל כך, אע"פ שבא אח"כ הבועל שנטען עליו וכנס יוציא, וזה משום שמדאורייתא אסורה נמי לבועל. אבל באמת צריך ביאור למה יוציא הבועל, הרי לא מיירי שידעינן בודאי שבעל אותה, אלא רק יצא לעז כן, וא"כ למה יוציא הרי לדעתו לא בעל אותה קודם לכן כלל, ועל צד שלא בעל אותה מותר לו לינשא לה, ומאי שנא משפחה דאין צריך להוציאה. ויש לומר דהיות והיו רגלים לדבר שדברי

הלעז היו נכונים דהרי לכך הוציאוה מתחת ידי בעלה, לכך מוחזק בוועל זה כעשה המעשה, ובפרט לפי מה שפירש רב בגמ' דבעדים מיירי, ממילא אסורה עליו מדאורייתא ולכך יוציא. ועוד יש לומר דאפי' דרק ספק היה שבעל אותה זה, מ"מ יש לו להוציאה, דהרי יש כאן ספק דאורייתא, ורק בשפחה שאין איסור מדאורייתא לבעלה כששפחה היתה, לכך אין צריך להוציאה.

קא. בגמ' הא גיורת מיהא הויא ורמינהו וכו'. ביאר רש"י דאע"ג דלא נתגיירה לשם יהדות אלא בשביל שישאנה זה, מ"מ גיורת מיקרי. אבל קשה דמניין לגמ' לומר דבכך מיירי שנתגיירה בשבילו, וכי א"א שיחא מעשה שנתגיירה אחר כמה שנים ולא בשבילו, ומה הראיה דגם באופן שנתגיירה בשבילו מיקרי גיורת. ועיין בריטב"א דביאר דמכך שכתוב או על העובדת כוכבים ונתגיירה ולא כתיב ואח"כ נתגיירה, משמע דבשבילו

נתגיירה ובשביל שבא עליה קודם נתגיירה. אבל קשה דגם בשפחה כתיב ונשתחררה ולא ואח"כ נשתחררה, ושם א"א לומר דבשבילו נשתחררה, דהרי אין השחרור בידה כלל, וא"כ גם בעובדת כוכבים אפשר דנקט ונתגיירה כששפחה ובאמת לא בשבילו נתגיירה, וצ"ע.

קב. בגמ' הנטען על אשת איש וכו'. אמר רב ובעדים. צריך ביאור איך שייך לומר דמיירי כאן שיש עדים שהעיו שבא עליה זה, דהרי א"כ למה הנטען מיקרי זה, והיה לה למשנה לקרותו הבועל אשת איש, דהרי דבר זה ברור לנו דהיה דהרי בעדים מיירי. ועוד קשה דהרי גם בשפחה קראו לו נטען ואם באמת מיירי שהיה הדבר בעדים למה אמרו בגמ' דאם כנס יוציא משום לעז וכרב אסי, הרי אין זה לעז אלא דבר ברור דבעדים מיירי. ואין לומר דרק באשת איש מיירי כאן בעדים ואילו בשפחה ועובדת כוכבים מיירי בסתם לעז, דמאי שנא

ואם נכון הוא למה לא חילקה בן המשנה בדבריה, וצ"ע.

קג. בגמ' ונתגרשה ע"י אחר אם כנס לא יוציא וכו' אלא לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא. צריך ביאור דמאי יועיל האחר שבא ואפסקיה לקלא, הרי יש כאן באמת ספק אם בעל אותה זה, ואפי' אם הקלא אפסקיה מ"מ יש כאן ספק דאורייתא, דהרי אם בועל הוא אסורה עליו אשה זו מדאורייתא, וא"כ היה לו להוציא אפי' בבא אחר ואפסקיה, וכדפירשנו על במשנה, וצ"ע.

קד. בגמ' אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים וכו' והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לכתחילה לא יכנום. לכאורה קשה מה תירץ כאן רב, הרי לכאורה הקושיא היה שהברייתא בהכרח מיירי בליכא עדים, דאל"כ גם בלא אפסקיה לקלא יוציא, וממילא קשה לרב דאמר דמיירי בעדים,

וא"כ מה תירץ כאן רב שה"ה בלא אפסקיה אחר דאי איכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן, הרי עדיין מיירי כאן הברייתא בליכא עדים ודלא כרב. והביאור הוא דבאמת לא היה הקושיא מכך דהברייתא מיירי בליכא עדים, דהרי גם אם כך מיירי הברייתא אין כאן הכרח דכך גם מיירי במשנה, דעדיין אפשר לומר דהמשנה מיירי באיכא עדים, ואלא הקושיא היה דכאן משמע דגם בליכא עדים אם לא בא אחר ואפסקיה לקלא יוציא, ולא כרב דאמר דהדין כן רק באיכא עדים דבכך איירי במשנה, ובאמת בליכא עדים לא יוציא אפי' בלא קלא, וע"ז בא רב ותירץ דבאמת ה"ה דבליכא עדים לא יוציא גם בלא בא אחר ואפסקיה לקלא וכשיטתו, ומה שהברייתא שאיירי בליכא עדים אמרה הדין שלא יוציא דווקא באופן שבא אחר ואפסקיה, זה משום שרצתה לחדש דגם באופן זה שבא אחר לכתחילה לא יכנום, ורק בדיעבד לא יוציא.